

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

9. Ne Sede vacante aliquid innovetur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

possessionem, an forte ex dispensatione, vel alia causa jus retinendi beneficii habet, cap. licet Episcopus. 28. ubi Glossa. in verbo. retinendi. de Præbendis in 6.

¶ Deinde illud etiam speciale est, quod si quis velit beneficium de facto ab alio possessum à summo Pontifice impetrare, debet huius possessionis in supplicatione facere mentionem, alias re scriptum impetratum subsequitur censetur. Textus & DD. cum nostris. 6. hoc tit. Atque huc pertinet Regula de annuali possessore. superius in Tit. de Præbendis. inter Regulas Cancellariæ 35. relata.

¶ III. Denique beneficium aliquando vacat tam de iure, quam de facto, ut per mortem beneficiarii, privationem vel libertatem resignationem. Et hæc vacatio est propria dicta, & plena vacatio, ex qua potest, & debet alteri beneficium conferri.

¶ Præterea ad excludendum votum captandæ mortis alterius non tantum beneficium non vacans actualiter conferri nequit, sed etiam Episcopus, vel quicumque ordinarius collator alteri illud beneficium promittere in tempus, quo vacare incipiet, prohibetur. c. 2. §. 3. hoc tit. ita ut nec promissio in genere de beneficio primo vacaturo sustineatur. s. ex tenore 13. eod. tit. Item licet de iure Decretalium valuerit promissio generalior, v. g. si Episcopus promississet alicui beneficium, quamprimum se facultas obtulerit, quamprimum potuerit &c. c. accedens. 14. h. tit. id ipsum tamen deinde à Bonifacio VIII. in cap. 2. eod. tit. no. 6. correctum est, ut ne talis quidem promissio valere, vel Episcopum obligare debeat, eo quod sub tali pallio verborum generalium in effectu latere videatur promissio beneficii primò vacaturi.

¶ Qualiter etiam mandata de providendo, & gratia, quæ expectativa dicuntur, nemini amplius etiam Collegiis, U-

niversitatibus, Senatibus, & alijs singularibus personis et tam sub nomine indulti, aut ad certam summam, vel alio quovis colore concedi debeant, nec hætenus concessis cuiquam uti liceat, vid. tex. in Concil. Trid. & ibidem Declarat. Card. ac Barb. in Collect. s. ff. 24. de Ref. c. 19. Gonz. ad Reg. 8. Cancellar. §. 1. Proem. num. 64.

Item in eodem Concilio Tridentino dicto c. 19. statutum est, ne quæcunque gratia ad vacatura beneficia, nec indulta ad alienas Ecclesias alicui etiam Cardinali amplius concedantur, quò tamen pertinentea, & videri debent, quæ superius in Tit. de Clerico ægrotante. circa coadjutorias cum futura successione dicta sunt.

Cæterum quod in eodem Concilio de reservationibus quoque mentalibus fiat mentio, non est intellegendum de reservationibus generalibus, quæ fiunt per Regulas Cancellariæ, & pro nulla certa persona: quia in his reservationibus non subest periculum captandæ mortis, quando nemo in specie habet jus ad beneficium reservatum, antequam vacet, sed tantum de reservationibus, quæ pro certa aliqua persona in specie olim frequenter fiebant, quam perionam si Pontifex non exprimebat, sed in mente retinebat, dicebatur RESERVATIO MENTALIS. Gonz. d. l. n. 67. Barb. d. cap. 19. Trid. num. 4.

TITULUS IX.

Ne Sede vacante aliquid innovetur.

SUMMARI A.

1. Sede vacante nihil esse innovandum, & tamen jurisdictionem ad capitulum devolvi, qualiter & quibus casibus intelligatur?
2. Episcopo contra exemptos quando & sub qua verborum forma deus jurisdictionis?

R 11 3

3. Ca-

3. Capitulum supplet jurisdictionem delegatam Episcopi, quando est casus necessitatis.
4. Capitulum sede vacante non potest conferre beneficia.
5. Quid si sint beneficia ex negligentia inferiorum Collatorum devoluta?
6. Capitulum sede vacante potest presentatos instituire, & electos confirmare.
7. Nihil verò alienare, quod servari potest, vel de rebus Episcopalibus in suos usus convertere. Consensum verò ad alienandum inferioribus dare non prohibetur.
8. Capitulum sede vacante potest ea, que sunt contentiose jurisdictionis, etiam arduas.
9. Potest ferre censuras & absolvere.
10. Dispensare quando possit Capitulum?
11. De Capituli potestate faciendi statuta, remissive.
12. Enumerantur plura alia, que Capitulo sede vacante competunt.
13. Capitulum sede vacante non potest dare licentiam ordinandi, vel dimissorias intra annum, nisi archidiaconi.
14. Capitulum sede vacante non potest litem super juribus Episcopalibus instituire, vel proseguere.
15. Capitulum debet sede vacante constituere economum, & vicarium.
16. Monasterij vacantibus ad quem devolvatur Prælati jurisdicctio?
17. Monasterio vacante an conventus possit litem super juribus Monasterii instituire?

QUOD ex hac rubrica dicitur, Episcopali sede vacante non esse aliquid innovandum, sed omnia in suo statu relinquenda usque post confirmationem novi Episcopi, non est ita perpetuum, quin multas patiatúr exceptiones: nam ex contrario stat alia Regula, quæ defumitur ex c. his, que, 11. c. cum olim, 14. de Majoritate & Obediencia. c. ad abolendam, 9. in principio de Hæreticis. quod videlicet sede vacante Jurisdicctio Episcopi transeat in Capitulum Cathedralis Ecclesiæ. Unde, cum istæ duæ regulæ sibi invicem adversentur, laborant DD. de tertiâ aliquâ constituendâ, per quam sciri possit, quandonam & in quibus casibus alterutra ex præcedentibus locum habeat.

Sanè Pan. ad Rubricam hujus tituli do-

cet, regulam, quæ in Rubricâ traditur generalem, ut regulariter sede vacante innovantia prohibeantur innovari, nisi quæ immutata sunt excepta, ad eoque, si Capitulum sit aliquem actum exercere, debeat præter quod ille actus sibi sit à jure permittus.

Contra Navarrus in tit. de Electione Const. 44. n. 1. putat regulam universalem & affirmativam esse pro Capitulo, omnia, quæ sunt jurisdictionis Episcopi sede vacante peragere valeat, nisi specialiter reperiantur prohibita.

Receptor tamen hodie est distinctio quam tradit Quar. in Sum. Bullarum, Capitulum sede vacante, sub n. 1. Cas. Benef. p. 4. cap. 7. à n. 44. Barb. de Off. Episc. p. 3. alleg. 92. n. 17. cum pluribus dem cit. Quod nimirum in iis, quæ Episcopo defuncto, non tanquam Ordinatario Episcopo, sed ex speciali privilegio, commissione, vel ut Sedis Apostolicæ delegatione, etiam ab ipso jure constituto competunt, item & in iis, quæ sunt ex libera voluntate nullâ necessitate cogente, & quæ sunt gratiam, quàm justitiam continent, non locum regula hujus tit. Sede vacante innovandum esse, nisi specialiter immutatum: at verò in alijs, quæ Episcopo ordinario competebant, item & in iis, quæ sunt contentiose jurisdictionis, instante necessitate vel justitiâ expediat procedat altera regula, quod Capitulum similibus succedat in jure dicitur. Res tota ex particularibus exemplis apparebit.

Unde notandum I. quod Episcopo multis casibus possit contra exemptos jurisdictioni non subiectos procedere, de jure communi, ut in c. ad abolendam, 9. in fine. de Hæreticis. c. in refectorio, 23. §. ceterum. de Offic. ord. c. 1. §. 1.

Si autem regularium in 6. Clement. uni-
 de Supple. neglig. Pralat. Clem. 2. de
 statu Monach. quam novissime de Conc.
 Trib. sess. 5. de Reform. cap. 2. sess. 6. c. 2.
 10. 4. sess. 7. cap. 6. s. 8. & 14. sess. 21. cap.
 1. & 3. sess. 22. cap. 3. s. 6. s. 8. & 10. sess. 24.
 10. n. & seqq. Demum sess. 25. cap. 8. & 9.

Un advertendum est, hanc potestatem
 Capitulo sub diversâ verborum formâ,
 aliquando enim dicitur, ut contra exem-
 plo procedere valeat, tanquam Sedis Apo-
 stolicæ delegatus, & in hac speciali delega-
 tione non succedit Capitulum.

Aliquando verò datur ipsi potestas ordina-
 riæ, & tantum remouentur obstacula, ve-
 luti dicitur: non obstantibus privile-
 giis, exemptionibus &c. & tunc tanquam
 potestate ordinaria succedit Capitulum,
 licet tractent Barb. di. loc. n. 17. & Garc.
 de B. negle. loc. cit. n. 47. Quòd si dictum
 fuerit, Episcopum etiam tanquam Sedis
 Apostolicæ delegatum procedere posse,
 quamvis particula etiam videatur involvere
 etiamque potestatem ordinariam & dele-
 gatam, adhuc tamen tali casu Episcopus ex
 delegata Potestate procedere censetur, & ab
 eius sententia indistinctè ad summum Pon-
 tificem appellatur, iuxta doctrinam Barb.
 di. l. n. 14. & consequenter hic quoque
 Capitulum excluditur.

Notandum II. si necessitas expetierit,
 cum in ijs casibus, in quibus Episcopus pro-
 cessu debuisse tanquam delegatus Papæ,
 ipsam vires suppleri, id licere Capitulo,
 præsertim si non sit de proximo futurus suc-
 cessor, ut advertit Quar. d. l. vers. quia in
 die. secundum vulgatum axioma, quòd in
 casu necessitatis recedatur à jure communi,
 & quòd non est licitum in lege, plerumque
 necessitas licitum officia. c. 4. x. de Reg.
 Jur.

Notandum III. quòd Capitulum sede

vacante beneficia ad collationem Episcopi
 spectantia conferre non possit; cum collatio
 potius gratiam, quam iustitiam contineat,
 & sit species donationis, quam Capitulum
 facere prohibetur, cap. 2. hoc tit. nisi colla-
 tio simul & communiter pertineret ad Epi-
 scopum & Capitulum (sicut in Titulo de
 Præbend. §. 6. n. 61. diximus) tunc enim va-
 cante sede solum Capitulum conferre posset.
 cap. unico. hoc tit. n. 6.

Quid autem de beneficiis ex negligentia
 vel edicto inferiorum Collatorum ad Epi-
 scopum devolutis, an ea Capitulum sede vacan-
 te conferre poterit? Pro utraque sententia
 DD. refert Quaranta d. v. Capitulum se-
 de vacante. vers. 9. quarto, demum conclu-
 dit, hodie hanc questionem non habere du-
 bium propter Bullam Pij V. quæ omnia bene-
 ficia sede Episcopali vacante Sedis Aposto-
 licæ reservavit. Attamen quia in Titulo de
 Præbendis. §. 2. n. 13. dictum fuit, valde pro-
 babiliter defendi posse, has bullas extrava-
 gantes habentes beneficiorum reservationes,
 præter eas, quæ in Concordatis continen-
 tur, non obligare in Germania, idè abitra-
 hendo ab hac Bulla sententia affirmativa pro
 Capitulo videtur mihi verior & æquior,
 quam sequitur Panorm. in cap. 2. hoc tit.
 sub. n. 3. talia enim beneficia non sunt pro-
 pria, seu proprii fructus donari prohibiti
 hujus Ecclesiæ hic & nunc vacantis, neque
 eorum collatio tam favorem hujus Episcopi,
 utpote ad quem non pertinebat immediatè,
 quam ipsius beneficii, ne diutius cum sui di-
 spendio vacare debeat: concernit.

Notandum item IV. quòd Capitulum
 possit præsentatos à patronis instituire, c. 1.
 de Instit. in 6. item & confirmare electiones
 inferiorum prælatorum. cap. cum olim. 14.
 de Major. & obid. quia hujusmodi institu-
 tiones & confirmationes debentur ex iustitia
 præsentatis & electis, qui ius ad talia bene-
 ficia

ficia habent, ita ut si ipsis denegentur, appellare possint ad superiorem: in libera autem collatione beneficii nulli in specie Jus quaesitum est ante actualem collationem.

7 *Notandum V.* quod Capitulum sede vacante non tantum alienare nihil possit *cap. si qua de rebus. 42. & cap. precaria. 44. caus. 12. quest. 2.* sed nec possit de jure ullum emolumentum, vel qualemcunque reddituum Episcopali Sede vacante obvenientium portionem in suos usus convertere, vel inter se dividere, omnia verò debeat futuro Prælati (cum obligatione conficiendi inventarii & reddendarum rationum teste Covar. de Testamentis. cap. 12. n. 5.) fideliter aservare, *cap. hæc hujus placiti. 38. c. non liceat. 43. causa 12. quest. 2. cap. quia sepe 40. de Electione. in 6. Clement. statutum. 7. de Electione.*

Notandum tamen VI. si res aliqua servando non servabiles & tempore peritura forent, eas tunc Capitulum rectè alienare posse, sicut ipsa naturalis ratio dicit, istam prohibitionem alienationis infavorem Ecclesiæ introductam non esse in ejus dispendium retorquendam. *vulg. cap. quod ob gratiam. 61. de Reg. Jur. in 6. Panorm. in cap. 1. h. t.*

Item etiam poterit Capitulum auctoritatem suam in alienationibus per inferiores Prælatos & Clericos faciendis interponere, cum & hæc auctoritatis interpositio sub existente iusta causa ex iustitia debeat. *Panorm. in dict. c. cum olim.*

8 *Notandum VII.* quod ea, quæ sunt *conventiosè jurisdictionis*, possit Capitulum sede vacante decidere & expedire, licet fuerint causæ arduæ, quemadmodum de causa hæresis (quæ utique inter arduas computatur) quod de ea Capitulum cognoscere possit, textus est in *cap. ad abolendam. 9. de Hereticis & Clement. 1. §. 1. eodem tit.*

Similiter quod causas *matrimoniales* etiam majori momenti cententur, *cap. 1. de Consanguin. & affinit. 1.* cognoscatur valeat Capitulum, satis probatur ex *cap. veniens. 7. & ejus inscriptione. Decretum duxit &c.* Nec obstat Conc. Trid. *de Reform. cap. 20.* ubi causarum *matrimonialium & matrimonialium* cognoscitur tantum ad Episcopum pertinere, ubi Concilium solummodo excludit diaconos, Decanos & alios inferiores, non verò Capitulum *sede vacante* utpotè quod non habet inferiorem, sed Episcopi Jurisdictionem. *Barb. in Canonis ad dict. c. 20. n. 58.*

Notandum VIII. quod Capitulum succedat in potestate ferendi censuras, iisdem abolvendi: quia hæc potestas ad ordinem Episcopalem, sed ad jurisdictionem pertinet. Licet verò tantum potestate *absolvendi* habeatur textus *unico. de Major. & obed. in 6. idem.* Interpretes de potestate *ferendi* consentiunt, cui enim potestas competenti, illi cæteris paribus, major jurisdictionem Episcopalem habet, potestas ligandi competit *cap. Verbum dist. 1. de Panit.* Et claves potestatis *sacralice* traditæ sunt à Christo ad *cap. dum & ligandum.* Accedit quod *cap. 1. de Offic. deleg. 1.* ratio sit nervus *Ecclesiasticæ disciplinae* coercitio spectans ad jurisdictionem *sacralicam*, consequenter cui jurisdictionis ea concessa intelliguntur, sine quibus *cap. 1. de Offic. deleg. 1.* dictio cum effectu exerceri non potest. *ff. de jurisdictione. L. fin. ff. de Offic. jus, cui mandat a est Juris dictio.*

Notandum est IX. quod Capitulum communi sententia etiam possit *abolere* in illis casibus, in quibus potestatem *abolendi* habet, quos superius in Lib. 1. in Tit. *for. & obed. §. 4. retulimus.* Sed hæc

beneficio sit quasi debita, & sine periculo
irreparabilis damni, aut scandali differri non
possit, prout dispensationem aliquando ob
pavam causam esse debitam docet Glossa
in cap. ut constitueretur. 25. dist. 20. in V.
ubi attendendum est. & advertit Quar. d. n. 1.
Res. 2. quæro.

Notandum X. quòd Capitulum sede va-
cante possit facere statuta, quæ etiam durent
tempus futuri Pralati. De quo puncto vi-
detur Quaranta sæpe dicto. n. 1. Versic. 4.
Quæro. & dicta superius Lib. I. in Tit. de
Constit. §. 2. n. 21. & 22.

Nota item alia, quæ ad jurisdictionem
Episcopalem Capitulo sede vacante compe-
tentem referuntur, enumerat Barb. in Col-
lacione. ad cap. 2. hoc. tit. à n. 4. &
Juris Ecclesiastici Univers. lib. 1. cap. 32.
videtur quòd Capitulum sede vacante possit
recipere resignationes beneficiorum, & in
eorundem permutationibus auctoritatem
prestare.

Ex causa beneficia unire, non tamen in
suum favorem vel præjudicium successoris
Episcopi.

Ultimas defunctorum voluntates exequi
quatenus jure ordinario competit Episco-
pis.

Exigere rationes ab administratoribus
piorum locorum.

Vitare Dioccesin: Exigere charitati-
vum subsidium: Concedere indulgentias:
Confessarium instituere ad absolvendum à
cæcis Episcopo reservatis: Assistere Ma-
trimonio juxta formam Concilij Trid. sess.
24. de Reform. matrim. cap. 1.

Notandum tamen XI. quòd Capitulum
sede vacante possit quidem concedere licen-
tiam extero Episcopo Pontificalia in Dio-
cesi exercendi v. g. solenne officium cele-
brandi, Ecclesias vel Ecclesiastica paramen-
ta consecrandi, confirmandi &c. non tamen
ENGL IN DECRET. LIB. III.

Ordines conferendi illis, qui sunt de Dice-
cesi, in qua sedes vacat, intra annum à
die vacationis. Neque etiam istis dioce-
sanis literæ dimissoriae ad alium Episcopum
à Capitulo intra annum concedi possunt,
nisi archiepiscopi, hoc est iis, qui propter bene-
ficio sibi collatum aut conferendum, ne-
cessario debent Ordines intra illum annum
accipere. Trid. sess. 7. de Reform. cap. 10.
Quando autem Capitulo ob arctationem
ordinandi, vel vacantiam ultra annum con-
cessum est dimissorias dare, poterit id eti-
am in interstitijs dispensare Barb. in Col-
lect. dict. cap. 10. Trid. num. 12.

Notandum XII. quòd vacante Sede Ca-
pitulum Ecclesiæ Cathedralis non possit li-
tem super juribus Episcopi instituere vel
prosequi, tantum super juribus ipsum Ca-
pitulum concernentibus, sicut cum Panorm.
notant communiter DD. in cap. 3. hoc. tit.
non tamen propterea adversarius illud tem-
pus ad præscriptionem contra Ecclesiã com-
putabit, quia vacante sede præscriptio dor-
mire dicitur prout Lib. II. in Tit. de Præ-
scriptionibus. explicatur. Dixi Capitulum
Ecclesiæ Cathedralis, non posse litem insti-
tuere; quid verò de Monasterijs vacantibus,
inferius ad finem exponam.

Notandum XIII. quòd propter difficul-
tatem congregandi totum Capitulum præ-
fertim in his, quæ celeritatem desiderant;
item ob contradictionem aut discordiam,
quæ oriri possit, si penes omnes ac singu-
los Canonicos administratio temporalium
& spiritualium foret, à Concilio Trid. sess.
24. de Reform. cap. 16. constitutum sit, ut
Capitulum sede vacante Oeconomum u-
num vel plures fideles decernat, qui rerum
Ecclesiasticarum & proventuum curam ger-
rant. Item ad exercendam Jurisdictionem
officiale seu vicarium intra octo die-
es post mortem Episcopi constituere, vel
existen-

existentem confirmare teneatur, qui saltem in iure Canonico sit Doctor vel Licentiatus, vel aliàs, quantum fieri poterit, idoneus; si secus fuerit, ad Metropolitanum deputatio huiusmodi devolvatur; & si Ecclesia ipsa Metropolitana, aut exempta, Capitulumque, ut praefertur, negligens fuerit, tunc antiquior Episcopus ex Suffraganeis in Metropolitana, & propinquior Episcopus in exempta Oeconomum, & Vicarium possit constituere. Episcopus porro ad vacantem Ecclesiam promotus poterit ab iisdem Oeconomis & vicariis, aliisque quibuscunque officialibus & administratoribus, etiam si fuerint de Capitulo, rationes exigere, & in officio suo delinquentes punire, ut in eodem c. 16. *Trid.* habetur.

¹⁶ *Notandum ultimo* quòd hactenus dicta potissimum intelligantur de Capitulis Cathedralium Ecclesiarum. Quid verò dicendum sit de Conventibus & Capitulis Monasteriorum & aliarum Ecclesiarum inferiorum, non est una omnium sententia. Sunt enim, qui simpliciter statuunt, mortuis vel ab officio suspensis, vel remotis Praelatis Jurisdictionem immediatè devolvi ad Episcopum, vel alium proximum superiorem, qui Ecclesiae vacanti constituat administratorem. Et pro hac opinione citatur Archidiaconus in c. 2. de Testibus in 6.

Alij contrarium & praesertim in Monasterijs vacantibus jurisdictionem ad Priorem claustralem, & Conventum in spiritalibus, & temporalibus devolvi asserunt, pro quibus allegatur Innocentius in c. cum dilectus. 8. de Consuetudine. Textus in c. fin. de Regularibus in 6. & in Clement. ne in agro. §. si quis autem, versic. si quis verò. de Statu Monachorum. Atque hanc sententiam universali consuetudine esse receptam testatur Tamburinus de Jure Abbatum. tom. 2. disp. 1. quest. 4. n. 5. eamque

veriorem censet Pan. in c. fin. de Statu Monach. n. 8. saltem, si Ecclesia vacet per mortem aut resignationem Praelati, & non propter depositionem ex delicto, praesertim si non tunc esse etiam contra Capitulum, & quae à Superiore dandum administratio cum Joanne Andrea existimat. Sed quae in c. dilectus. Clement. ne in agro. in glo. loquitur de Praelato ob delictum deponente, & Tamburinus d. l. etiam ponit causam Praelatus à dignitate removeret, ut in Panormitani exceptio videtur explicari, ut tunc procedat, quando plures deventu sunt suspecti; generaliter autem Episcopo, vel Superiore non minus necessaria, quam impletà sua jurisdictione, quam aliàs in Monasterium salva manet.

Ceterum quòd docet Innocentius in cap. cum dilectus. num. 1. & Felix in c. educeri. 21. de Rescripti. sub n. 7. Conventum vacante sede posse litem super Monasterij intentare, & procuratorem constituere, cum Abbates non soleant propria bona, sicut Episcopi, sed communiter pertineant ad Monasterium, talem temperandum juxta sententiam in cap. 3. hoc tit. n. 5. ut procedat, si actio sit diuturnior, & Autoritas Episcopi vel superioris accedat, quia etiam in communibus Episcopi & Capituli non ceditur Capitulo sede vacante agere, & actionem instituire magni praesertim nonnunquam periculi est, atque volens magis, quam necessarium, quantum ad damnum praescriptionis (quae lege non currit cap. de quarta. 4. & c. de diti. 15. de Praescriptione) vel tempus novi Praelati differri potest.